

Весна Алексић

НЕРВ

Смена страже пред дворцем. Поцрвенели носеви младих гардиста. Беле рукавице, бели покоцкани простор у ком младићи стоје. Ледени ветар мирише на преурањени снег. Поглед с цитаделе; отварају се црвени кровови и терасе, виногради чија лоза се провлачи као змија. Свеже зелена још. А снег само што није засуо.

У сваки град треба доћи у сатима пред снег. Изаћи ће тада све луталице, безјаци и јуродиви. Снег ће их намамити; немушти позив из висина. Овде, ипак, у шетњи калдрмисаним улицама, измилели су туристи, многобројни, незауостављиви и неуморни пред леденим таласима ветра који продире у кости.

Јер, Праг је поамама.

Праг је загонетка.

Нерв.

А како га осетити?

Хладни Храдчани. Није.

Китњаста, незагрејана катедрала као спас од ветра. Није.

Карлов мост испод којег клизи оловна вода. Наноси времена на његовим стубовима у потамнелом камену изазивају причу, као тајне.

Звоници старог града заплетени у мрке крпе облака.

Љупке, крцате сувенирнице, у сумрак, осветљене неоном.

Довикивање кочијаша на тргу, звук копита по калдрми. Плавобели покривачи на коњским телима. Није.

Вруће, пржено, национално тесто у облику спирале. Мирис ванилин шећера и *Hard rock cafe*, Елвисова гитара и јака кафа. Није.

Вечерњи зрак сунца који се као забуном изненада појављује и пада на астрономски сат на кули. Да ли се то Тихо Брахе, славни ренесансни

астроном сахрањен у Бохемији, појављује са својих тачно избројаних планета и сазвежђа, тек да намигне туристима?

Влтава. Вожња бродићем; уз чај, недовољно заслађене крофне уз обавезну Сметанину *Влшаву* са музичког уређаја. Није.

Шћућурене птице испод моста као стражари на гредама. Патке. Лабудови.

Титрави обриси зграда са Мале стране на води. По стаклима клизе капи кише, која се при крају пловидбе, расцветава у снег. Није.

Ноћ. Стара пивница. Титрај многобројних упаљених свећа. Земљани под. Гулаш. Бесмислена наздрављања.

Јеврејски музеј у преподневним сатима. Скупоцене свилене кипе у *gift shopu*. Префињено посуђе у стакленим витринама. Сlike. Није.

Старо јеврејско гробље. Било би добро потражити гроб праведног Давида Ганса, са ознаком гусана на плочи. Или Раби Лева чији хомункулус беше Голем, див застрашујуће, деструктивне снаге. Али није.

Ни *Kunstkammer*, опсесивно сакупљано благо краља Рудолфа II, којим је овај лечио своју дубоку депресију и страх од самоће и умирања.

Ни Дирерова слика *Празник ружиног дрветца* која је ношена од Венеције, преко Алпа, у дрвеној кутији, све до Храдчана, да би ушла и она у ову збирку, с Богородицом и Христом дететом у њеном наручју.

Ни чудесан начин Арчимболдових слика са воћем, цвећем, житарицама и поврћем, који је, као део разасуте збирке, уточиште нашао у Бечу, за разлику од других слика, силног злата и драгуља који су се распршили и нестали попут птица. Није.

И онда – Кафкин музеј!

Комадић мрака у који се улази, праћен погледом младог Кафке са огромне фотографије поред врата.

Одбијам слушалице које би ме причом провеле кроз простор. Мог језика међу понуђенима – нема, руски не знам, а енглески ми је сасвим неприкладан за мрачне средње земље (како би то Толкин рекао) и за Исток где се патња некако увек подразумевала као белег на телу или као боја очију. Свеједно. Па ступам у унутрашњост у тишини. Све просторије су чудно осветљене; сићушним, оштрим светлима која само потцртавају мрак и осећај клаустрофобије.

Овде постоје само три боје.

Црна као мрак. Бела као мрак. И боја старинских фотографија, црно-белих али испраних и избледелих. (Сепија времена.)

Овде су дихотомија и дистопија света, праћене само пригушеним корацима ућуталих посетилаца.

Огромне фотографије Прага из Кафкиног времена лелујају се на белим завесама, пројектоване с апарата. Исти звоници и улице као напољу, али њима пролазе старински трамваји и другачије одевени људи.

Или није било људи на њима? Тек дух времена на завесама, у свету који дрхтури у својој одсутности али има дубину, и има неко светло.

У музеју нема природног светла и нема прозора. Прави кафкијански простор. (У једном тренутку угледам прозор али његово окно је пажљиво прекривено црним папиром). Ни трачак дана да уђе.

Овде је унутрашњост историје.

Унутрашњост књижевности.

Овде је нерв!

Овде, где се показује невидљиво. Овде, где се указује да је нешто скривено, нешто што је Кафка осетио много, много пре сваке назнаке да ће доћи, нешто што је он наслутио кроз непрозирну таму, као одраз у чаробној води која даје слику будућности.

Иза појавног света фотографија из Кафкиног детињства и фотографија света у коме је живео, и света из његових књига, владају мрак и тишина. Слутња. Привиђења.

Причини ми се, у трену, да чујем пискави глас своје професорке књижевности како подробно анализира Кафкину приповетку *Човек у фушироли*, покушавајући да нама, усијаним гимназијским главама усади појам скучености живота човека из футроле, из овог дела света где је склоност ка меланхолији средње слово у имену. Ригидност пристајања на оптужбе, на насилни и гротескни свет, као датост овог живота. Била је досадна и темељита моја професорка, али хвала јој што ми сад у овом музеју, нису потребне слушалице, мислим с нежношћу, док се тамним степеништем пењем на највиши ниво, с чудним осећањем како се заправо не пењем, него силазим у мрак.

И тек тада, остајем без даха.

Улазим у просторију која је препуна црних фиока! Од пода до плафона, сви зидови су јој сачињени од фиока! Ту је и један сто (или два) такође пун истоветних фиока. Неколико њих је полуотворено да се виде картони у њима. Досијеи! Из тих фиока допиру нека јадна светла; цела црна соба обасјана је с тих неколико жижака из фиока!

Осећај потпуне паралисаности и гушење у грлу.

Језа.

У трену, имам страшну потребу да се окренем и да побегнем одатле, а онда стајем ипак, мислим, ово је само инсталација. И ступам међу фиоке!

Наравно, то је *Процес*.

Картотека неке полиције; космичке, земаљске, књижевне... свеједно је.

То јесте.

Процес је облик живота, потврда о сталном присуству зла, које увек почиње безазлено као „месечина која својим мирним и природним сјајем није својствена ниједној другој светлости”.*

*Цитат из књиге *Процес*

Свако ко је осетио тај почетак, заправо слутњу почетка зла, провлачећи се кроз Кафкине редове или пак стварност саму, свако ко је осетио макар и сенку договорног пристајања уместо отпора – не може никад више бити обичан цивил у свету људи.

И зато ми је Праг – увек Кафка!

Ту је нерв из дубине. Немушти крик.

Мунк, Ман, Орвел, Киш... Прва обавеза сваке уметности је да осети ветар пре свих, и нешто више. Да га учини видљивим, упозоравајући и на његову лепоту.